

böyüməsi dayanır. Üyüdülmüş piriti 5-6 ildə bir dəfə 50 q dozada; mis sulfatı 1m²-ə 1 q miqdarında verirlər. Böyüyən bitkilərə kökdənkənar yemləndirməsi zamanı doza 10 l suya 1 q mis kuporosudur. Misin az olduğu torpaqlarda istifadə olunması məsləhətdir.

Dəmir. Dəmir çatışmazlığında xüsusən cavan yarpaqlar vaxtından əvvəl saralır (xloroz) və zoğlar quruyur. Çox vaxt kalsiumla zəngin torpaqlarda xloroz müşahidə olunur. Dəmir çatışmazlığı bitkilərə dəmir kuporosu məhlulu (10 l suya 5 q) çiləməklə aradan qaldırılır. Dəmir çatışmazlığından xüsusən alma, armud, gavalı ağacları, moruq, kartof, pomidor bitkiləri əziyyət çəkir.

Manqan gübrələri. Manqan çatışmazlığı yarpaqların xlorozuna səbəb olur. Güclü aclıqda onlar tamamilə rəngsizləşir və yalnız damarları yaşıl qalır. Noxudun, lobyanın, çuğundurun kökdənkənar yemləndirilməsi şəklində, həmçinin toxumların səpindən qabaq işlənməsində 0,1%-li manqan sulfat məhlulu işlədirlər. Əhəngləşdirilmiş torpaqlarda istifadə olunur.

Sink gübrələri. Sinksulfat şəklində işlədilir. Sinksulfatı torpağa 1m²-ə 1 q hesabı ilə verirlər.

Müxtəlif gübrələrin uzlaşması. Diqqət! Yadda saxlamaq lazımdır ki, bəzi gübrələri bir-birinə qarışdırmaq olmaz, digərlərini isə bilavasitə torpağa verəndən qabaq qarışdırmaq olar.

Nəyi nə ilə qarışdırmaq olmaz. Ammonium şorasını sidik cövhəri ilə, adi superfosfatla, əhənglə, dolomitlə, təbaşirlə, peyinlə.

Ammonium sulfatı əhənglə, dolomitlə, təbaşirlə, peyinlə.

Sidik cövhərini adi superfosfatla, əhənglə,

dolomitlə, təbaşirlə.

Dənəvərləşdirilmiş ikiqat superfosfatı əhənglə, dolomitlə, təbaşirlə.

Kalium sulfatı əhənglə, dolomitlə, təbaşirlə.

Üyüdülmüş əhəngi, dolomiti, təbaşiri ammonium şorası ilə, ammonium sulfatla, sidik cövhəri ilə, adi superfosfatla, dənəvərləşdirilmiş ikiqat superfosfatla, peyinlə.

Peyini, quş zılnı ammonium şorası ilə, ammonium sulfatla, əhənglə, dolomitlə, üyüdülmüş təbaşirlə.

Adi superfosfatı ammonium şorası ilə, sidik cövhəri ilə, əhənglə, dolomitlə, təbaşirlə.

Xlorlu kaliumu, kalium duzunu əhənglə, dolomitlə, təbaşirlə.

**Vaqif Quliyev,
kənd təsərrüfatı elmləri namizədi**

**İkinci Kənd Təsərrüfatının İnkişafı və
Kreditləşdirilməsi Layihəsi**

**“Masallı Regional
Məsləhət Mərkəzinin fəaliyyəti”**

**Layihə
Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı
Nazirliyi Yanında Kənd Təsərrüfatı
Kreditləri üzrə Dövlət Agentliyi
tərəfindən maliyyələşdirilir.**

İcraçı: Aqro-Məsləhət Qeyri Hökumət Təşkilatı

**Ünvan: Bakı, C. Cabbarlı, 40.
Tel/Faks: 4978188; 5967018.**

Kompleks gübrələr

Sadə mineral gübrələr hər hansı bir qida elementindən, mürəkkəb gübrələr isə iki, yaxud üç əsas qida elementindən: azot, fosfor və kaliumdan ibarət olur.

Mürəkkəb gübrələr geniş yayılmışdır, pərakəndə ticarətdə daha çox onlara: nitroammofoska, nitrofoska, ammosfos və nitrofos rast gəlmək olur. Mürəkkəb gübrənin tərkibində hansı elementlərin olması onun adından bilinir: «nitro», yaxud «ammo» azotun, «fos» - fosforun, «ka» - kaliumun iştirakını göstərir. Ammosfosun tərkibində yalnız azot (ammo) və fosfor (fos), nitrofoskanın tərkibində isə azot (nitro) və fosforla (fos) yanaşı kaliumda (ka) vardır.

Ammofos. Fosfor-azot gübrəsidir, tərkibində 12% azotun, və 40-50% (çeşidindən asılı olaraq) fosforun təsiredici maddəsi vardır. Əsas gübrələmədə bütün bitkilərin altına verilir, çox vaxt istixanalarda istifadə olunur. Fosforun böyük çatışmazlığında yemləmə şəklində də istifadə edilir. Dozası: 1m² 20-30 q. Fosforla zəngin olduğuna görə, fosforla kasad olan torpaqlarda, məsələn, qara torpaqlarda istifadə edilməsi vacibdir. Payızda sahənin bellənməsində ona hər hansı kalium gübrəsi əlavə etmək lazımdır. Yaxşı həll olunur və saxlanır.

Nitroammofoska. Tərkibi balanslaşdırılmış gübrədir. Dənlərinin diametri 2-3 mm olan, açıq-qırmızı rəngdə dənəvər şəklində buraxılır. Tərkibində 17% təsiredici azot, həmçinin 17% fosfor və 17% kalium maddələri vardır. Payız bellənməsi zamanı bütün bitkilərin altına verilə bilər. Yaz və yay əlavə yemləmələrində xırda dozalarda, yaxşı olar ki, suda həll olaraq istifadə

edilsin. Nitroammofoskanın bütün sahəyə verilməsinin təxmini dozası: sahənin 1 m²-nə 50-60 q, meyvə verən alma ağacına 300-400 q, albalı altına 120-150 q, qarağata 80-100 q, moruq cərgəsinin 1 m-nə 40-50 q, çiyələyə 25-30 q. Suda azot və kalium gübrələrinə nisbətən pis, fosfor gübrəsinə nisbətən yaxşı həll olur.

Nitrofoska. Tərkibində 11% - azot, 10% - fosfor, 11% - kalium vardır. Əsas xassələri və istifadəsi nitroammofoskadakı kimidir, lakin tərkibində qida maddələri nisbətən azdır. Adətən əsas gübrələmədə, bəzən yemləmə zamanı istifadə olunur, çünki bitkilərə ləng təsir göstərir. 1m²-ə 70-80 q dozada verilir. Yaxşı saxlanır, suda həll edəndə fosforun həll olunmayan birləşmələri şəklində çöküntü əmələ gətirir.

Nitrofos. Tərkibində 23% - azotun və 17% - fosforun təsiredici maddəsi vardır. Sahənin payız bellənməsi altına verilir, lakin ona da hər hansı kalium gübrəsi əlavə etmək lazımdır. Nitrofos azot və fosforun yaxşı nisbətində malikdir. Ona görə də onu kül, yaxud kalium sulfatla birlikdə müvəffəqiyyətlə yay yemləməsində də istifadə etmək olar.

Diammosfos. Tərkibində 46% - fosfor turşusu və 18% - azot vardır. Yazda əsas işlənmədə neytral torpağın 1m²-nə 20-30 q dozada verilir. Bütün tərəvəz bitkiləri üçün əhəmiyyətlidir.

Kalium şorası. Tərkibində 46% - kalium-oksidi və 14%-ə yaxın - azot vardır. Onda asan həll olan azot olduğuna görə yazda, xloro dözməyən bitkilər altına verilir.

Kristallın (rasturorin). Tərkibində 10-20% - azot, 5-18% - fosfor, 6-20% - kalium var, suda tez həll olunur. Bitkilərə tez təsir göstərdiyinə görə,

yalnız yemləmələrdə istifadə edilməsi məsləhətdir.

Mikrogübrələr. Bitkilərin normal inkişafı üçün əsas qida maddələri ilə yanaşı, xırda dozalarda bəzi elementlər də vacibdir. Bunlar mikroelementlər dəmir, manqan, sink, mis, bor, molibdenidir. Torpaqda onlar çox az miqdarlarda olur. Onlar olmadıqda bitkilər ləng böyüyür və zəif inkişaf edir. Onların çatışmazlığı mikrogübrələr vasitəsilə aradan qaldırılır. Belə gübrələrə sinkulfat, manqansulfat, bor turşusu, missulfat (mis kuporosu), dəmirsulfat (dəmir kuporosu), ammoniummolibdat, kobaltnitrat, yodlu kalium aiddir. Bəzən bu gübrələri kompleks şəkildə (həblərdə) buraxırlar. Bu elementlərin çox az miqdarda torpağa verilməsi dərhal müsbət səmərə verir. Bu elementlərin duzlarını cib bıçağının ucuna götürərək bir vedrə suda həll edir, onunla bostan və istixana bitkilərini suvarır, toxumların səpindən qabaq işlənməsində, torpağın əsas hazırlanmasında, şitillik torpaqlarında, əlavə yemləmələrdə istifadə edirlər.

Əsas mikrogübrələr. Bor tərkibli. Torpaqlara bor çatışmadıqda bitkilərin çoxunda böyümə nöqtələri məhv olur. Yarpaqlarda çox vaxt yanıqlar, xallar və piqmentləşmələr əmələ gəlir və onlar burulur. Gül kələm şitillərinin, çuğundur, şalğam, meyvə və giləmeyvə bitkilərinin kökdənkənar yemləndirilməsi tətbiq olunur. Doza: 10 l suya 2 q.

Mis gübrələri. Üyüdülmüş pirit (kolçedan) və mis kuporosu şəklində istifadə edilir. Mis çatışmadıqda yarpaqların ucları solğunlaşır, meyvə bitkilərində təpə tumurcuqlarının